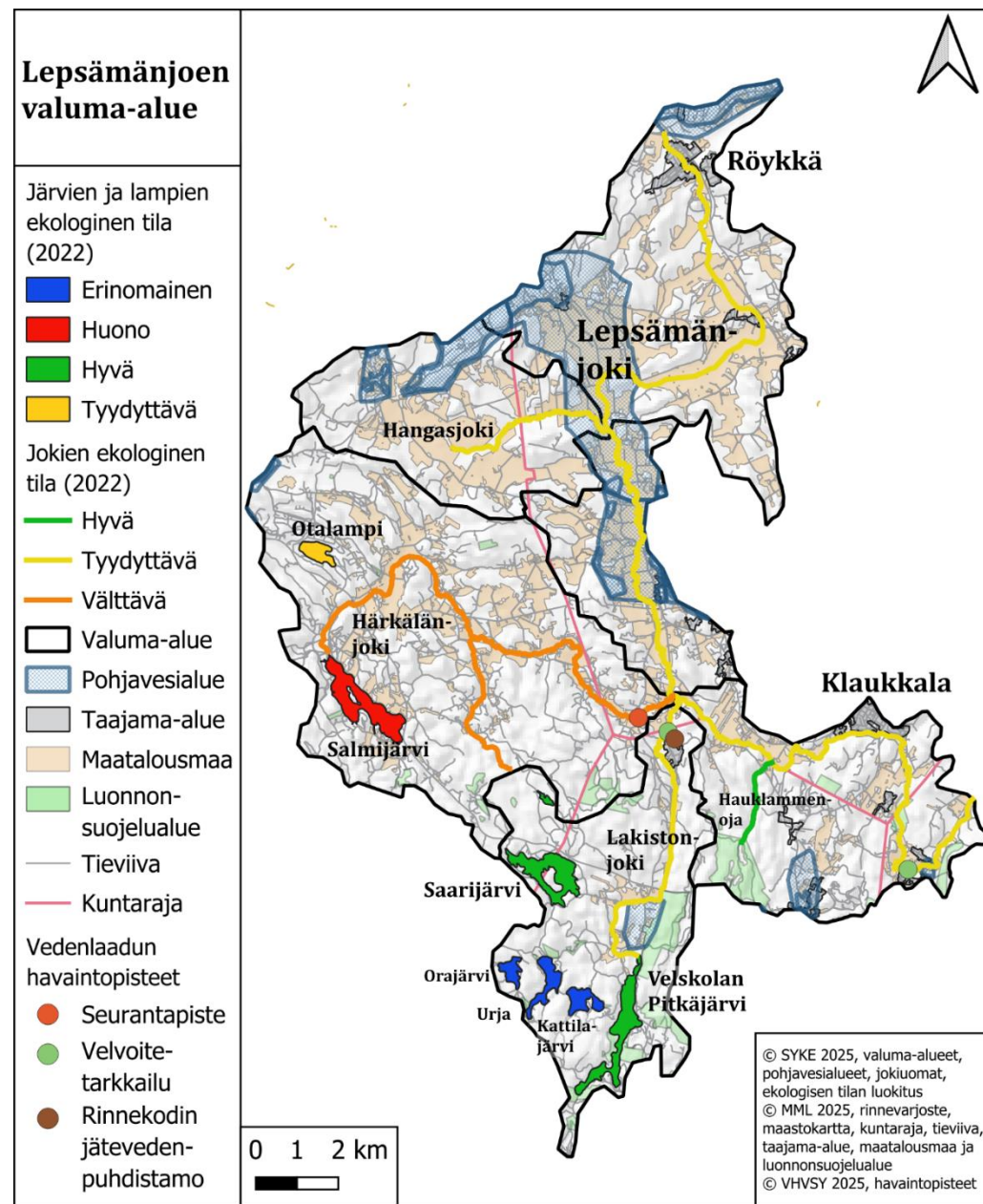

Lepsämänjoki

Vantaanjoen läntisin sivujoki Lepsämänjoki (21.04) saa alkunsa Nurmijärven Kiljavan pohjavesialueelta, Röykan taajaman kulmilta. Alempana myös Nummenpään, Lepsämän ja Lahnuksen pohjavesialueet syöttävät vettä jokeen. Joen kokonaispituus on noin 37 kilometriä ja siihen yhtyvät matkan varrella Hangasjoki, Härkälänjoki ja Lakistonjoki. Vantaalla Lepsämänjoki ja Klaukkalan suunnasta laskeva Luhtajoki yhtyvät Luhtaanmäenjoeksi, joka yhtyy Vantaanjokeen Kivistön pohjoispuolella (kuva 1). Vedenlaadun havaintopaikka sijaitsee joen alajuoksulla Vestrassa (Le33).

Lepsämänjoen valuma-alueen pinta-ala on noin 214 km². Karkeampia maalajeja esiintyy yläjuoksun moreeni- ja harjualueilla ja alajuoksulla savimaiden osuus kasvaa. Pellot ovat pääasiassa sijoittuneet tasaisille savialueille jokiuoman läheisyyteen (kuva 2). Alueen tasaisuudesta ja uomien oikaisuista johtuen tulvat ovat Lepsämänjoen ylä- ja keskiosan pelloilla yleisiä (kuva 3). Järviä ei ole yläosan valuma-alueella lainkaan, mutta Nummenpäässä on Vierikka-niminen lampi sekä useita kaivettuja kastelualtaita. Valuma-alueesta 74 % on metsää ja 23 % peltoa. Tiheämpi asutus sijoittuu Röykan, Mikkolanmäen, Lepsämän, Lintumetsän, Klaukkalan, Skogbyn ja Korpilammen alueille. Vain pieni osa valuma-alueesta on viemäröityä ja Lakistonjoen valuma-alueella Rinnekodilla on oma jätevedenpuhdistamo.

Kuva 1. Lepsämänjoen valuma-alue

Kuva 2. Lepsämänselän uomaa Takkulantieltä etelään kesällä 2023.

Ravinne- ja kiintoainekuormituksesta suurin osa tulee hajakuormituksena. Fosforikuormasta 76 % on peräisin peltoviljelystä, 13 % luonnonhuuhtoumasta ja laskeumasta, 6 % haja- ja loma-asutuksesta, 5 % hulevesistä ja 1 % metsätaloudesta (SYKE-WSFS-Vemala -malli). Joki on tyydyttävässä ekologisessa tilassa. Joen yläosan alueella kokonaisfosforin pitoisuus on ollut vuositasolla

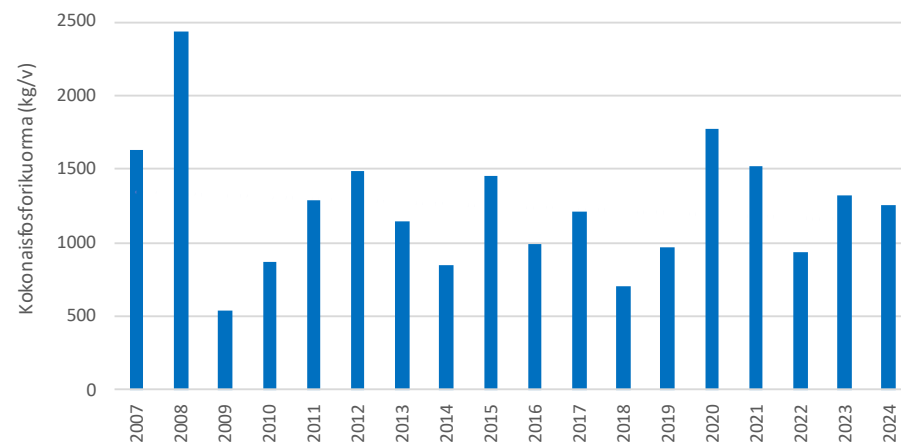

Kuva 3. Lepsämänselän uomaa Takkulantieltä etelään talvitulvan aikana 16.1.2023.

tyydyttävä (ka. 87 µg/l) ja alaosalla välttävä (ka. 107 µg/l) (Vahtera ym. 2025).

VHVSY on tehnyt automaattista veden laadun anturiseurantaa Lepsämänselän yläosan valuma-alueella kevästä 2006 lähtien. Seurannan avulla on saatu kattava kuva valuma-alueella muodostuvasta kiintoaine- ja ravinnekuormituksesta ja sen kehityksestä. Alueella yleistyneiden suorakylvön, kasvipeitteisyyden lisääntymisen sekä peltojen kipsikäsittelyn myötä kiintoaines- ja fosforikuormitus on vähentynyt jonkin verran (kuva 4). Samaan aikaan sadanta ja virtaama ovat kasvaneet ilmastonmuutoksen myötä,

peittäen osittain alleen pelloilla tehtyjen toimenpiteiden vaikutuksia. Vuonna 2024 valuma-alueella kartoitettiin vedenviivytyspaikkoja sivu-uomien varsilta (kuva 5) ja vedenviivytysrakenteita toteutetaan lähivuosina. Tavoitteena on vähentää tulvia pääuomassa ja siten ravinne- ja kiintoainekuormitusta, joka muodostuu suurten virtaamien ja tulvien aikana (Vahtera ym. 2025).

Kuva 4. Kokonaisfosforikuormituksen kehitys Lepsämänjoen yläosalla vuosina 2007–2024.

Lepsämänjoen kalastoon kuuluvat ahven, särki, salakka, kiiski, kivisimppu, made, törö, turpa, hauki ja taimen. Näiden lisäksi valuma-alueella on havaittu istutuksista peräisin olevia harjuksia ja kirjolohia. Lepsämänjoessa esiintyy myös pikkunahkiaisia ja täplärapuja. Lajisto on särkikalavoittoinen joen alaosilla, jossa joen vedenlaadun heikentyminen ja koskialueiden perkaukset ovat hävittäneet alueen meritaimenkannan. Joen yläosilla ja luonnontilaisen kaltaisissa latvapuroissa esiintyy luontaisesti lisääntyvä taimenkanta.

Kuva 5. Lepsämänjoki saa alkunsa Röykästä Myllyojana.

Lepsämänjoen päähaara on meriyhteydessä koko matkaltaan. Kalojen vaelluksen estäviä patoja sijaitsee joen sivuhaaroissa Lakistonjoessa, Härkälänjoessa ja Hangasjoessa. Lepsämänjoessa on vain kaksi merkittävämpää koskialuetta: Mustakoski ja Vanhanmyllynkoski. VHVSY kunnosti yhdessä maanomistajan kanssa Vanhanmyllynkoskea vuonna 2024, jolloin peratun kosken kivet palautettiin uomaan ja koskeen lisättiin lohikaloille kutusoraa. Muita kalataloudellisia kunnostuksia Lepsämänjoessa on tehty vain joen latvapuroissa Tuhkurinojassa, jossa VHVSY soraisti puroa lyhyeltä matkalta.

Kuva 6. Lepsämänjoki Lepsämän kylän kohdalla joulukuussa 2024.

Lepsämänjoen suurimmat sivujoet:

Hangasjoki

Hangasjoki saa alkunsa Vihdistä Hangassuolta, josta se laskee idän suuntaan Kiviojana. Reunalassa Kiviojaan yhtyy yksi haara Selin aseman pohjavesialueen suunnalta ja alempana vielä kolme muuta haaraa. Uomaan on kaivettu useita kastelualtaita. Joki laskee voimakkaasti meanderoivana Lepsämänjokeen Nurmijärvellä Helkunkulman alueella (kuva 7). Joessa ei ole VHSV:n veden laadun seurantapistettä, mutta joki on Uudenmaan ELYn seurannassa 6 vuoden välein.

Hangasjoen valuma-alueen pinta-ala on 22,6 km². Länsiosissa on pääosin karkeitä maita ja keski- ja itäosissa savimaita. Joen pituus on 10 km. Hangasjoen valuma-alueesta 67 % on metsää ja 33 % peltoa. Alueella on pääosin haja-asutusta eikä lainkaan pistekuormittajia. Kuormitus on hajakuormitusta, noin 82 % fosforikuormasta on peräisin peltoviljelystä (SYKE-WSFS-Vemala -malli) ja uoman ekologinen tila on tyydyttävä.

Hangasjoesta on olemassa vain yhden sähkökoekalastuksen tiedot, jolloin kalastuksessa havaittiin pikkunahkiaisia. Virtavesi-inventointien yhteydessä joessa havaittiin muutamia särkikaloja. Hangasjoki on vain alaosaltaan yhteydessä alapuoliseen vesistöön. Vaellusyhteyden katkaisevat joessa sijaitsevat kaksi patoa.

Kuva 7. Hangasjoki joulukuussa 2024.

Härkälänjoki

Härkälänjoen valuma-alue sijoittuu pääosin Vihtiin, josta joki kerää vesiä Tuohilammesta, Otalammesta, Salmijärvestä sekä Iso-Myllylammesta. Joen pituus on 12 km ja se laskee Lepsämänjokeen Nurmijärvellä Skogbyn pohjoispuolella. Joen alajuoksulla on yhteistarkkailuun kuuluva havaintopiste H45. Härkälänjokeen voidaan johtaa vettä Hiidenvedestä osana HSY:n varavesijärjestelmää. Viimeksi yhteys on ollut käytössä syksyllä 2001, kun Päijänne-tunneli oli korjauksessa (Vahtera ym. 2025).

Valuma-alueen pinta-ala on 58,5 km² ja siitä suurin osa (83 %) on metsää. Valuma-alueen länsi- ja itäosissa on pääosin kalliomaata ja karkeita maalajeja, kun taas pellot sijoittuvat savimaille uomien varteen. Härkälänjoen ekologinen tila on välttävä, Salmijärven huono ja Otalammen tyydyttävä. Härkälänjoki on valuma-alueen rehevin ja savisamein joki ja sen fosforikuormituksesta 77 % on peräisin peltoviljelystä (SYKE-WSFS-Vemala -malli). Joen kokonaisfosforikuorma muodostaa kolmanneksen koko Lepsämänjoen kuormasta. Valuma-alueella on myös paljon viemäroimätöntä haja-asutusta, jonka osuus kokonaisfosforikuormasta on suurin kaikista Lepsämänjoen osa-valuma-alueista, noin 6 % (SYKE-WSFS-Vemala -malli). Bakterikuormituksen määrä joessa on ollut ajoittain korkea ja tulokset ovat viitanneet sekä eläin- että ihmisperäiseen kuormitukseen (Vahtera ym. 2025).

Salmijärven ja Härkälänjoen huonoon tilaan on havahduttu. Joen perkauksissa hävinnyt suvanto on palautettu jokeen ja sen käyttöä uimapaikkana tavoitellaan. Joen kalasto on tyypillistä jokikalastoa; särki, ahven, made, kivisimppu ja pikkunahkiainen on havaittu, mutta lohikaloja ei ole saatu saaliiksi sähkökoekalastuksissa, joista viimeisin

tehtiin vuonna 2021. Härkälänjokea on perattu, mutta sieltä löytyy myös osin luonnontilaisen kaltaisia alueita. Joella on vain vähän kutemiseen soveltuvia alueita, mutta pienpoikasille sopivia alueita löytyy enemmän (Sivonen ym. 2018). Salmijärven ja Härkälänjoen alueen vesistökunnostusten edistämiseksi vuonna 2024 pidettiin Vihdin ympäristötoimen vetämä kokous, jossa koolla olivat alueelliset vesiensuojeluyhdistykset ja paikallisia edustajia. Suunnitelma järven nykytilan kartoittamiseksi ja kunnostussuunnitelman laatimiseksi on vireillä. Vuonna 2024 oli käynnissä myös Salmijärven selvityshanke, jota toteutti Vantaanjoen kalatalousalue. Osana hanketta tehtiin koeverkkokalastus ja vesinäytteenotto järven tulouomista ja järvestä.

[Salmijärven selvityshanke - Vantaanjoen kalatalousalue](#)

Lakistonjoki

Lakistonjoen valuma-alue sijaitsee suurimmaksi osaksi Espoossa, missä Raasillanoja ja Myllyoja keräävät vesiä alueen eteläosista laskien pohjoiseen kohti Skogbyta ja Lepsämänjokea. Valuma-alue on pitkänomainen ja pinta-alaltaan 31,7 km². Savimaat sijaitsevat uomien varsilla ja hiekkamoreeni- ja kalliomaat valuma-alueen reunoilla. Valuma-alueella sijaitsevat mm. Velskolan Pitkäjärvi, Kattilajärvi, Vääräjärvi, Urja, Orajärvi ja Saarijärvi ja lukuisia pieniä lampia. Vesipinta-alan osuus valuma-alueen kokonaispinta-alasta onkin suurin (13 %) kaikista Lepsämänjoen osavaluma-alueista.

Joen pituus on noin 8 km ja havaintopiste La45 sijaitsee joen alajuoksulla Rinnekodin jätevedenpuhdistamon alapuolella (kuva 8). Kyseessä on Lakistonjoen valuma-alueen ainoa pistekuormittaja, muun fosforikuormituksen muodostuessa hajakuormituksena pelloilta (49 %), haja-asutuksesta, golfkentältä ja metsistä (SYKE-WSFS-Vemala -malli). Asutus on pääosin haja-asutusta Rinnekodin

aluetta lukuun ottamatta. Lakistonjoki on tyydyttävässä ekologisessa tilassa, tosin viime vuosina fosfori- ja typpipitoisuudet ovat olleet hyvän ja tyydyttävän luokan välissä (Vahtera ym. 2025).

Kalojen nousu alapuolisesta vesistöstä on estynyt Kairon kosken padon vuoksi. Lakistonjoen yläosilla ja alaosan Lakistonkoskessa on havaittu istutuksista peräisin olevia taimenia. Joen useista potentiaalisista koskista huolimatta joessa ei tiettävästi esiinny taimenia. Joen latvalla mittavasti kunnostetussa Nuuksion Myllyojassa on aiemmin esiintynyt luontainen taimenkanta, joka tuhoutui uoman kuivumisen vuoksi.

Kuva 8. Lakistonjoki talvella 2023.

Lähteet:

Sivonen, O., Leinonen, V. ja Haro, E. 2018. Virtavesi-inventoinnit 2018. Vantaanjoen ja Helsingin seudun vesiensuojeluyhdistyksen raportti 20/2018.

SYKE-WSFS-Vemala -malli, viitattu 29.4.2025.

Vahtera, H., Männynsalo, J. ja Luodeslampi, P. 2025. Vantaanjoen yhteistarkkailu. Vedenlaatu 2024. Vantaanjoen ja Helsingin seudun vesiensuojeluyhdistyksen raportti 16/2025.

Vantaanjoen ja Helsingin seudun
vesiensuojeluyhdistys ry